

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ ОВОЧІВ ВІДКРИТОГО ҐРУНТУ

Л.А. Пархоменко, І.Б. Тернавська

Уманський національний університет садівництва, м. Умань (Україна)

Постановка проблеми. Овочівництво – важлива галузь сільськогосподарського виробництва в Україні. Овочі є найважливішими та незамінними продуктами у харчуванні людини завдяки високим смаковим, харчовим, лікувальним, дієтичним властивостям. Сучасні умови функціонування структурних формувань овочевого підкомплексу характеризуються економічною нестабільністю, тиском монополістів - постачальників енергоресурсів, добрив, хімікатів, будматеріалів, сільськогосподарської техніки, комплектуючих. Кризові явища спостерігаються у системі фінансування та інвестицій. Економічні, агроекологічні та соціальні труднощі загострюють проблеми розширеного відтворення на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу.

Аналіз досліджень і публікацій. Питанням економічної ефективності, аспектам ефективного функціонування виробництва і переробки овочевої продукції та шляхам його підвищення присвячено праці вітчизняних та зарубіжних вчених: Благодатного В.І., Борщевського П.П., В'юна В.Г., Гайдуцького П.І., Ганганова В. М., Ганечка Л.О., Гризенькової З.І., Губського Б.В., Дайленка Є.О., Зіновчука В.В., Лазні В.І., Лебединської О.І., Макіна Г.І., Мармуль Л.О., Мельникова В.Д., Побережної А.А., Саблука П.Т., Серкова А.Ф., Тимошенко Н.Є., Червена І.І. та інших науковців. Проте, недостатньо вивченими залишаються напрямки підвищення економічної ефективності виробництва та переробки овочів відкритого ґрунту на регіональному рівні. Виникає необхідність глибокого аналізу факторів, які зумовлюють результати

діяльності та обґрунтування шляхів підвищення ефективності виробництва та переробки овочевих культур.

Метою публікації є аналіз показників динаміки та економічної ефективності виробництва й переробки овочів відкритого ґрунту в Черкаській області.

Основні результати дослідження. Черкаська область відноситься до регіонів із сприятливими природно-кліматичними умовами для вирощування овочів відкритого ґрунту [1, с. 38]. Із даної групи культур в регіоні вирощується: капуста, огірки, помідори, буряки столові, морква столова, цибуля, часник, зелений горошок, гарбузи столові, кабачки, перець солодкий та баклажани. Виробництво овочів відкритого ґрунту в Черкаській області динамічно розвивається. Порівняно із 2002 р. посівні площі під овочами зросли на 17,6 %. В територіальному розрізі основне їх виробництво зосереджено навколо м. Черкаси.

В області намітилась чітка тенденція до звуження виробництва традиційних овочевих культур і розширення виробництва зеленого горошку. Якщо в 2003 році під посіви капусти, огірків, помідорів, столових буряків, цибулі та кабачків було відведено 48,1 % площ зайнятих овочевими культурами, то у 2010 р. лише 9,3 %. За цей період простежується зростання питомої ваги зеленого горошку. У 2003 р. під його посіви було відведено 14,6 % посівних площ, а в 2010 р. питома вага його посівів становила уже 40,8 %. Збільшення виробництва традиційних овочевих культур в регіоні стримує, насамперед, їх висока трудомісткість і низька урожайність [2, с. 69].

Для стабільного розвитку овочівництва відкритого ґрунту в регіоні важливе значення має стійкість виробництва продукції. Виробництво всіх овочевих культур, крім кабачків, є практично прогнозованим. За 2003-2010 рр. урожайність овочів відкритого ґрунту характеризувалась високою стійкістю. Найбільшою стабільністю відзначались урожайність капусти, помідорів, дещо нижчою є стійкість урожайності цибулі і кабачків. Найменш стійкою є урожайність зеленого горошку. Нестабільність його виробництва в регіоні

стримує розвиток переробки [3, с. 16].

Протягом 2000-2010 рр. загальний обсяг реалізації овочів сільськогосподарськими виробниками Черкаської області збільшився в 2,05 рази. За досліджуваний період спостерігаються значні зрушення в структурі товарної продукції овочевих культур: якщо в 2000 р. товарна пропозиція на 41,0 % визначалась помідорами, то в 2010 р. їх частка скоротилась до 33,1 %. Суттєво змінились обсяги продажу та відбулись значні структурні зміни в реалізації овочів відкритого ґрунту за каналами: чітко простежуються три основні канали реалізації – до 2004 р. – продаж через власну торгівельну мережу, населенню в рахунок оплати праці і переробним підприємствам (більше 80 %), а починаючи з 2005 р. – переробним підприємствам, на ринку і комерційним структурам (понад 98 %). Основним ринком збуту овочів відкритого ґрунту в регіоні є продаж комерційним структурам (59 % в 2010 р.).

За 2005-2010 рр. ціни на овочі відкритого ґрунту зростали за всіма каналами реалізації. Щорічне зростання середньої реалізаційної ціни 1 т продукції за досліджуваний період становило близько 30 %. Основою формування ринку овочевих культур є конкурентоспроможна пропозиція. Вирощування овочів відкритого ґрунту в сільськогосподарських підприємствах Черкаської області, в цілому, є збитковим видом діяльності. Зокрема в 2010 р. виробники одержали на 1 ц реалізованої продукції 1,97 грн збитку при рівні збитковості 2,1 %. Виробництво капусти, буряків столових, моркви, часнику і зеленого горошку в регіоні є прибутковим. Наприклад, в 2010 р. господарства отримали на 1 га посіву часнику 25566,40 грн прибутку при рівні рентабельності 99,42 %.

За виробництвом овочів консервованих натуральних за регіонами, Черкаська область займає перше місце в Україні, виробляючи 26,98 % від загального обсягу. За період 2005-2010 рр. виробництво овочів консервованих в регіоні зросло на 9,05 % і досягло 37696 т. Виробництво овочів консервованих натуральних в регіоні приходить на виробників міст Черкаси і Золотоноша та

Черкаського району, які в 2010 році виробили овочів консервованих натуральних на 27,1 % більше, ніж у 2005 р. Наявність в регіоні потужних підприємств із переробки овочевої продукції відкриває перед виробниками перспективи на збут своєї продукції [4].

Переробка овочів відкритого ґрунту на підприємствах Черкаської області є рентабельним видом діяльності. За період 2005-2010 рр. на Золотоніській філії ПП “Агроспецпроект” рівень рентабельності переробки овочів відкритого ґрунту коливався в межах 27-30 %.

Висновки. Підвищення економічної ефективності виробництва та переробки сільськогосподарської продукції є однією із важливих економічних проблем суспільства. Від її вирішення залежить майбутній розвиток сільського господарства і галузі переробки та подальше забезпечення населення продуктами харчування. Важливі завдання в напрямку підвищення ефективності виробництва і переробки продукції ставляться перед галузями економіки, які формують аграрний сектор, в тому числі і перед овочівництвом.

Література

1. Коваль О.Т. Економіка підприємства: навч. посібник / О.Т. Коваль, В.В. Пархоменко; ред. І.І. Пилипенка. – К.: Держ. акад. статистики, обліку та аудиту, 2008. – 312 с.
2. Андрусак В.М., Андрусак Н.О. Аналіз стану виробництва овочів відкритого ґрунту // Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького: за ред. А.І. Кузьмінського. – Черкаси, 2007. – № 153. – С. 68-72.
3. Агропромисловий комплекс України: стан та перспективи розвитку (2009-2010) / за ред. П.Т. Саблука, М.Я. Дем’яненка, М.Ф. Кропивка. – К.: ІАЕ УААН, 2009. – 253 с.
4. Статистична інформація: сільське господарство України / Держ. ком. статистики України, 2010. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.